

Samlaren

Tidskrift för

svensk litteraturvetenskaplig forskning

Årgång 90 1969

Svenska Litteratursällskapet

REDAKTIONSKOMMITTÉ.

Göteborg: Lennart Breitholtz

Lund: Staffan Björck, Carl Fehrman

Stockholm: E. N. Tigerstedt, Örjan Lindberger

Umeå: Magnus von Platen

Uppsala: Gunnar Tideström, Gunnar Brandell

Redaktör: Docent Ulf Wittrock, Hällbyg. 34 c, 752 28 Uppsala

Printed in Sweden by

Almqvist & Wiksells Boktryckeri AB, Uppsala 1970

Jägers »Fra Kristiania-Bohemen», det svenska »resonören i Stockholm» — i första hand Hjalmar Söderberg men också bl. a. den unge Sven Lidman — och det finska avsnittet slutligen Eino Leino-kretsen. I ett kortare slutkapitel noterar Koskimies att benämningen »dekadent» blev en kliché med svårfixerad innebörd. På ett diskutabelt vis vill Koskimies betrakta den nordiska dekadensen som avhängig av klimatet och den dåtida folkkaraktären. »Das bedeutete in der Praxis eine Art von unromanischer, unlateinischer Schwere, Melancholie und graue Atmosphäre», heter det. Verlaines melankoli är »geniesseric» och inte dyster, menar Koskimies, »aber bei seinen nordischen Nachfolgern kommt die Melancholie leicht an Hoffnungslosigkeit heran». Nog ligger dock stämningläget i Chanson d'Automne hopplösheten nära. Och Oscar Levertin framhöll med allt skäl »förgängselentakens bittra vällust» i sin recension av Sven Lidmans »Primavera». Emellertid är det säkert möjligt att mer inträngande än Koskimies gjort studera de individuella variationerna i de nordiska författarnas behandling av de dekadenta motiven.

Koskimies båda skrifter är nyttiga sammanfattningar och kartläggningar: författaren har utan tvivel mest sympati för faustiska strävanden men står inte alltför främmande för dekadenternas målsättningar. I sekelskiftets »dekadens» finns ju uppslag till mycket inom 1900-talets kulturliv, varför den förvisso länge kommer att ägnas intresserat studium.

Ulf Wittrock

Selma Lagerlöf. *Brev 1 1871-1902* i urval utgivna av Ying Toijer-Nilsson. Gleerup. Lund 1967.

Selma Lagerlöf. *Brev 2 1903-1940* i urval utgivna av Ying Toijer-Nilsson. Gleerup. Lund 1969.

I Elin Wägners biografi och i den övriga, mer litteraturvetenskapliga litteraturen om Selma Lagerlöf har hennes brev naturligtvis varit en flitigt utnyttjad källa. Men nu presenterar Selma Lagerlöf-Sällskapet i sina Skrifter (7-8) en brevedition. För den svarar Ying Toijer-Nilsson, Lagerlöfforskare och sedan flera år redaktör för tidskriften Hertha. Det heter i den första delens förord att avsikten varit »att, så gott det tillgängliga materialet tillåter visa, hur en författare växer fram». Den andra delen tar vid när Selma Lagerlöf står på höjden av sin skaparkraft och den belyser hennes ständigt stigande världsrökte. Men denna andra del visar

också bl. a. hur hon plågas av svåra slitningar mellan de kvinnliga vännerna.

Ying Toijer-Nilsson har läst tusentals brev och hon har sovat hårt. I de allra flesta fallen har originalbrev återgivits. Valborg Olanders avskrifter av Selma Lagerlöfs brev har sålunda endast utnyttjats i kommentaren. Det finns ju en 50-års gräns för en stor del av Selma Lagerlöfbreven på Kungliga Biblioteket; den gäller utom breven till Valborg Olander bl. a. breven till Sophie Elkan, Betty Warburg, Elise Malmros (ett urval är dock tillgängligt) och åtskilliga fler, kvinnor mest. Tidsgränsen är 1990, femtio år efter Selma Lagerlöfs död. Vilket intresse kan då, om tjuo år finnas för Selma Lagerlöfs relationer till väninnorna? Tillgängliga är däremot alla brev till och från Ida Bäckman, och de finns i massor. Ying Toijer-Nilsson delar Elin Wägners och Ulla-Britta Lagerroths uppfattning att det i detta fall rörde sig om en i hög grad påtvingad vänskap.

Utgivarens egna kommentarer bidrar till att göra breveditionen behaglig och stimulerande att läsa. Dessa är inte på det vanliga viset placerade sist i boken utan de står att läsa före varje brev. De tar fasta på väsentligheter och är påfallande lätt och ledigt skrivna. Det har i dagstidningarnas recensioner av den första brevdelen sagts att kommentarerna är för korta. Å andra sidan skulle utförliga sådana ha verkat tyngande i denna mer populära brevutgåva. Litteraturhänvisningarna i de båda delarnas slut visar utgivarens stora hemmastaddhet i Lagerlöfforskningen. Vid upprättandet av personregistret har Ying Toijer-Nilsson biträttats av sin far, fil.dr Daniel Toijer som i *Värmland förr och nu*, årgång 1967, publicerat en levnadsteckning över Anders Fryxell. Dennes dotter, Eva Fryxell, var som bekant den som vid ett värmländskt bröllop i augusti 1880 »upptäckte» Selma Lagerlöf som då höll ett versifierat tärtal. Och hon är en av korrespondenterna i breveditionen. Hon hade åtskilligt att anmärka mot Gösta Berlings saga och kritiserade den för att den inte stämde tillräckligt med verklighetens Värmland. Hennes far hade ju ännu strängare mästrat självaste Bellman.

Ulf Wittrock

Margot Nilson: *En barnbok som tidspegel — Laura Fåringhoffs Barnen ifrån Frostmo-fjället*. Rabén & Sjögren. Sthlm 1968.

I sin sympatiska, synnerligen lättlästa och väl-illustrerade studie över *Barnen ifrån Frostmo-fjället* har Margot Nilson uppenbarligen haft